

Književna poročila.

Oton Župančič, „Čaša opojnosti“ — „Čez plan“. — Drugi natisk. Založil L. Schwentner v Ljubljani, 1911. — Cena vsaki knjigi broš. 2 K, vez. 3 K.

Obširno in temeljito bo treba govoriti o Župančiču, o pomenu njegovega dela za našo literaturo in za ves naš kulturni razvoj. Pokazati bo treba, kako je najmlajša generacija vsa prepojena z njegovim duhom, z duhom samozavestne moči in zaupanja v življenje. In tudi bo treba povedati, iz kolike malodušnosti, iz kolikih dvomov in trpljenj se je porodila ta pesem, ki je dala celemu rodu oči vesele in srca pogumna. Vse to naj napiše kdo drugi, jaz sem njegov prijatelj. Bojim se le, da ne pride kak šolski modrijan ter užali pesnika in uspava občinstvo s tisto zehajočo modrostjo, ki ji pravimo slovenska kritika. Nekoč je Etbin Kristan v lepi družbi bral Župančičev nekrolog Murnu-Aleksandrovu; ko je dovršil in je v nas vse trepetalo, se je oglasil neki profesor: „Ja, ja, poezija je res lepa stvar!“ ... To je bila slovenska kritika.

Leta 1899., ko je izšla „Čaša opojnosti“ v prvem natisku, so govorili in pisali veliko o različnih vplivih, ki jih baje razodeva ta prva knjiga Župančičeva. Takrat so ga celo krstili za „dekadenta“, večidel zato, ker se nekateri verzi niso rimali po stari šegi. Resnica je, da smo v tistih časih vsi, kolikor nas je bilo, gledali z nekako omamljenim očesom na nemško, francosko in skandinavsko „moderno“. Ali zdaj dobro občutim, da tisto občudovanje nikoli ni bilo prav odkritosrčno in ostalo ni o njem nobenega sledu. Nemška „moderna“ je dolgobesedno govorila in še govori o „domači umetnosti“ — Heimatkunst. Umetnost Župančičeva je bila zmerom slovenska, tudi tedaj, ko so se v Ljubljani zgražali ob naši „dunajski“ literaturi. Prve njegove pesmi, ki so izhajale v „Dom in svetu“ rajnega Lampeta, so bile čisto narodne, belokranjske. Tako narodne so bile, da sem še lani dobil stavo zoper učenjaka, ki ni hotel verjeti, da je Župančičeva tista pesem:

„Da sem jaz ptičica, kam bi zletela,
tja bi zletela na štajersko stran . . .“

Kdor zna gledati, vidi že v „Čaši opojnosti“ Župančiča vsega takega, kakor ga ljubimo dandanašnji. Iz narodne pesmi se je vzdignil v višave, ki jih pred njim še ni dosegel slovenski pesnik. Dovolj je še v „Čaši opojnosti“ nemira, dvoma, iskanja; v zbirki „Čez plan“ ni več nemira, ne dvoma; iz vseh strahot plane zvonki klic: „Pogum!“ Tretja knjiga, „Samogovori“, je jasna, mirna, vsa polna luči, kakor poletno nebo. To je bila sijajna pot — in kam še dalje, kam še višje?

Te besede le za popotnico, za pozdrav. Saj upam, da se bo slovenska kritika vsaj ob Župančiču vzdramila iz svoje zaspanosti. Ivan Cankar.

Damir Feigel, Pol litra vipavca. Natisnila in založila Ig. pl. Kleinmayr & Fed. Bamberg v Ljubljani 1911. 8°. 134 str. Cena broš. 1 K 80 v, vez. 2 K 80 v.

Zadnji čas preplavljajo naš od političnih fraz in brezplodnega prerekanja ogroženi in opustošeni literarni trg razne spake, humoreske imenovane. V knjigi, iz feljtona, na platnicah — povsod se ti rogajo v obraz stvari, tako žalostne v svojem pičlem humorju. Zdravega in močnega želodca je treba za prebavo vsega tega.

Damir Feiglova zbirka ne sega dosti nad nivo feljtonskih vsakdanjosti. Res tupaťam zažari iskra — posrečen dovtip —, vse to pa ugasne in se potopi v neizmernem kaosu besed. So stvari, iz kojih bi se dalo napraviti marsikaj: „Največja sreča“ . . . i. dr. Ali pisatelj hoče biti humorist na vsak način. To ga je nemalokdaj speljalo v smeri, ki jih ne pozna umetniško ustvarjajoč pisatelj. In majhno, majhno umetnosti vsaj lahko zahtevamo od lepe knjige — ali ne? — Kdo na primer se ni divil banalnosti v „To so trenutki v življenju“? Kdo ni odpiral ust ob neduhovito-konfuznih, grotesknih scenah iz „Kanarčka“? Jezil bi se človek, če pomisli, kakšna fina, duhovita satira bi znala to biti . . .

Zdi se, da pisatelju imponira ameriški humor. Manjka pa mu za to žela, duhovitosti in — humorja. Vseh teh treh stvari pa humoristu ni nič manj treba, kakor so mu potrebni — recimo — upniki in dolgovi!

Kakor rečeno: V knjigi je malo humorja, umetnosti nič. Banalnost izključuje čar originalnosti. Gospod Feigl je morda v družbi dober kosêr in dovtipkar, humorista se ni pokazal s to knjigo.

In h koncu: Zakaj, za božjo voljo, je pač odel pisatelj to svoje blago s firmo vipavca? Vi vsi, ki poznate ta fini sok, to iskrečo, penečo se kapljico — čemu, čemu ne protestirate?!

Fran Albrecht.

Edmondo de Amicis, Furiij. Novela. Z dovoljenjem založnikov bratov Treves v Milanu iz zbirke „Novelle“ prevel Jos. Jurca. V Ljubljani. 1911. Kleinmayr & Bamberg. 8°. 99 str. broš. 1 K 50 v, vez. 2 K 50 v.

Ime de Amicis tudi v Slovencih ni več tuje. Njegova knjiga „Srce“ je kljub okorni slovenščini, s katero se odlikuje prevod, prodrla široko med ljudi. Spominjam se, kolik blagodejen vpliv je napravila name, dvanajstletnega fanta, tista lepa zgodba o dobrem dečku. Še danes ga vidim pred sabo . . . Zdaj nam je oskrbel Josip Jurca prevod novele „Furiij“. Tudi v tem drobnem delcu — predvsem v prvi polovici se zrcalijo vse tiste znamenite lastnosti de Amicisove, ki so znane med svetom; v prvi vrsti specialiteta njegova: otroška duša. Ne poznam pisatelja univerzalnega slovstva, ki bi bolj razumel, krepkeje očrtal mlado, nerazvito psiho otrok, kakor je to storil de Amicis. Kakor izklesan iz resničnega življenja stoji pred nami deček Furiij, čuvstven, neroden, temperamenten, plah. In v ozadju, stara dva, temna in mračna, brez duš; s psovko v ustih, s šibo v roki; tiha, večno moičča Kandida, neljubljena in nerazumljena; lepi Rikonovald, „ki se je bil pozabil roditi z dušo“, a jo ima vendar toliko, da sam ne ve zanjo; lahkoživka Irida, zapeljiva krasotica, koketna, brez možgan. Iz teh oseb nam je pisatelj zgradil nekaj pestrih situacij, fino, z elegantno diskretnostjo in temperamentom, ki je lasten samo Francozu in Lahu. V vse pa je položil veliko idejo o vzgoji . . . Dobro bo, ako se ta knjiga razširi pri nas; morda bo dala nekoliko misliti ljudem, ki imajo opravka z vzgojo in mladino. Prepričan sem namreč, da je tudi v nas mnogo takih, kojim je bila dodeljena usoda, slična Furijevi. Ljudje, ki so si lastili pravico, vzgajati nas, se izvečine niso potrudili razumeti nas vsaj prilično, nas niso obdali z iskrenostjo in ljubeznijo, marveč s šibo in psovkami. Šiba pa je že davno odpela svojo novo mašo. — Prevodu ne oporekam ničesar. Točen je, lahko umljiv, dobro slovenski. Včasih se nepričakovano naglo menjava sedanjik s perfektom, ali zdi se mi, da je s tem naznačen tek in brzina dejanja.

Fran Albrecht.

Silvio Pellico, Frančeška Riminska (Francesca da Rimini). Žaloigra v petih dejanjih. Prevedel M. A. Ternovec, častni grajanin bolzeški. V Trstu, 1911. 8°. 36 str. Cena 50 v.